

Kaksosten välinen suhde – sosiaali- ja terveysalan ammatti- henkilöiden näkemyksiä suhteen johtajuudesta, alistuvuudesta ja puheroolista

- Neuvolan hoitotyöllä on merkittävä rooli lasten ja perheiden terveyden edistämisessä. Kätilöt ja terveydenhoitajat ovat kuitenkin kokeneet, että heillä on vaikeuksia monikkoperheiden tukemisessa eikä tarpeeksi tietoa siitä.
- Tutkimus on osa laajempaa sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden monikkoperhetietoa kuvaavaa tutkimusta. Tässä tutkimuksessa selvitettiin kyselylomakkeen avoimilla kysymyksillä johtajuuden, alistuvuuden ja puheroolin ilmenemistä kaksosten välisessä suhteessa. Kätilöiden, terveydenhoitajien, ja perhehoitotyöntekijöiden tuottama tieto on uutta ja tärkeää. Kaksosten väliseen suhteeseen liittyvää erityistietoa tulee kuitenkin vahvistaa, sillä vastauksissa tuli esille, että aiheesta ei ole tarpeeksi tietoa.
- Neuvolan hoitotyössä tarvitaan monitieteellistä erityistietoa ja näyttöön perustuvaa tietoa kaksosten välisestä suhteesta, jotta lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta voidaan tukea monikkoperheessä. Kaksossuhteesta tarvitaan tietoa myös päivähoidossa, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Kaksosten väliseen suhteeseen liittyvä tieto on yksi monikkoperheosaamisen alue monialaisen koulutusinterventio toteutukselle.

KRISTIINA HEINONEN
FT, yliopistonlehtori, sh, th amk
Itä-Suomen yliopisto,
Terveystieteiden tiedekunta,
hoitotieteen laitos
Lapsi- ja perhepalvelujen
asiantuntijaryhmä (LAPE)

JAAKKO KAPRIO
LKT, tutkimusjohtaja,
professori
Helsingin yliopisto

TUULIKKI TRIAS
LT, lasten ja nuorten psykiatri
ja psykoterapeutti
Centro Lapsi, Barcelona,
Espanja

**KATRI
VEHVILÄINEN-JULKUNEN**
THT, professori (emerita)
Itä-Suomen yliopisto,
Terveystieteiden tiedekunta,
hoitotieteen laitos

Monikkoperhe on perhe, johon odotetaan tai on syntynyt useampi kuin yksi samanikäinen lapsi kuten kaksoset (Suomen Monikkoperheet, 2023; Maailman Monikkoperhejärjestö [ICOMBO], 2023). Kaksosten määrä on tällä hetkellä maailmassa suurempi kuin koskaan aikaisemmin (Monden ym., 2021), mutta Suomessa se on pysynyt melko vakiona. Vuonna 2022 syntyi 45 186 lasta. Monisikiöisiä synnytyksiä oli 588. Kaksosia syntyi 579:ään ja kolmosia yhdeksään perheeseen (THL, 2023).

Kaksosten välinen suhde on erityinen ja ainutlaatuinen. Kaksosten välinen vuorovaikutus alkaa sikiöaikana jaetussa kohdussa ja jatkuu syntymän jälkeen (Bryan, 2003; Allen ym., 2020; Trias, 2020; Segal & Knafo-Noam, 2021). Kaksoset jakavat kokemuksensa, vanhempien sylin ja huomion sekä ovat lähellä toisiaan usein läpi elämän (Penninkilampi-Kerola ym., 2005, Trias, ym. 2006, Trias, 2020). Hoitoa tarvitaan paljon, ja vanhemmat joutuvat jakamaan huomiotaan kaksosten välillä (Heinonen, 2013), minkä on lasten keskinäisen vertaamisen lisäksi nähty vaikuttavan myös kaksosten väliseen suhteeseen (Allen ym., 2020). Kaksossuhteeseen voi liittyä kilpailua vanhemman sylistä (Moilanen, 1989; 1996). Kiintymyssuhdevertailussa vanhempien sisarusten ja kaksosten välillä kaksostytöjen kiintymyssuhde äitiin oli lujempi ja kaksosten välinen keskinäinen suhde kompensoi äidin ja huomion puutetta (Tirkkonen ym., 2008). Monikkoperheillä on yksilöllisiä tarpeita, ja heidän tilanteessaan tarvitaan yksilöllisiä ratkaisuja (Heinonen, 2013; Gordon, 2015).

”Kaksosten välinen suhde on erityinen ja ainutlaatuinen.”

Kaksosten välistä suhdetta määritellään kuvaamalla kaksossuhteen riippuvuutta ja voimakkuutta (Winestine, 1969), yksilöllisyyttä, riippuvuuden kypsyyttä ja yksikkönä toimimista (Hay & Preedy, 2006), kaksosten identiteetin kehittymistä (Schave & Ciriello, 1983) tai keskinäistä suhdetta (Moilanen, 1996). Kaksoset ovat joko monotsygoottisia (geneettisesti identtisiä, MZ) tai ditsygoottisia (epäidenttisiä, DZ) (Kaprio ym., 2013; Kaprio, 2020). Winestine (1969) mukaan kaksospari voi olla niin merkittävä, että lapsi kokee itsensä täydelliseksi vain toisen läsnä ollessa.

Jo vuonna 1961 Leonard totesi kaksosten keskinäiseen samaistumiseen vaikuttavan monien tekijöiden, kuten vanhempien ja yhteisön asenteen, lasten fyysisen samankaltaisuuden ja sosioekonomisten tekijöiden. Kaksosten samaistuminen toisiinsa on yleensä molemminpuolista, vastavuoroista ja yhtä voimakasta (Leonard, 1961). Monotsygoottisten (geneettisesti identtisten, MZ) kaksosten välinen suhde vaikuttaa olevan kiinteämpi ja johtaa herkemmin syvempään samaistumiseen kuin ditsygoottisten (epäidenttisten, DZ) (Penninkilampi-Kerola, 2006; Trias, 2006; Kutschke ym., 2018).

Kaksosten keskinäinen riippuvuus on yleistä, mutta se ei ole vallitseva piirre vuorovaikutuksessa. Keskinäisen riippuvuuden kokemukseen vaikuttaa monotsygoottisuus ja sukupuoli. Monotsygoottiset kaksoset ovat riippuvaisempia toisistaan, ja riippuvuus säilyy lapsuuden ajan verrattuna ditsygoottisiin kaksosiin, joilla keskinäinen riippuvuus vähenee ja suhde muuttuu enemmän sisarusten väliseksi suhteeksi. (Kaprio, 2020; Segal & Knafo-Noam, 2021.) Kiintein suhde on monotsygoottisten tyttöparien välillä (Penninkilampi-Kerola, 2006; Trias, 2006.) Keskinäisellä riippuvuudella voidaan myös kompensoida vanhempaan liittyviä negatiivisia vuorovaikutuksen kokemuksia (Segal & Knafo-Noam, 2021).

Tytöt raportoivat riippuvuutta enemmän kuin pojat. Riippuvuudella todettiin olevan selkeä yhteys keskinäiseen kanssakäymiseen, vuorovaikutussuhteisiin ja vapaa-ajan aktiviteetteihin kaksosten nuoruudessa ja varhaisaikaisuudessa. Yksilön kokemalla riippuvuudella oli lisäksi yhteyttä kaksosten psyykkiseen ja psykosomaattiseen oireiluun erityisesti nuoruudessa, jolloin itsenäistymispyrkimykset ovat voimakkaimmillaan tai riippuvuuden kokemus voi olla vain toisella yksilöllä. (Penninkilampi-Kerola, 2006.) Keskinäinen riippuvuus voi ilmentää rakkautta ja kiintymystä, ja sitä lisää kaksosten samankaltaisuus ja jatkuva kahdenkeskinen yhdessäolo. Kyky turvautua kaksospariin elämän vaikeina hetkinä voi ylläpitää kaksosen hyvinvointia (Trias, 2006; 2020). Kaksosen tulee kuitenkin kasvaa ja kehittyä kaksosparistaan omaksi yksilökseen (Allen ym., 2020; Segal & Knafo-Noam, 2020). Vaikka kaksosten keskinäisen suhteen muutos on tutkittu vähän, suhde muuttuu eri elämänvaiheissa, mutta säilyy merkittävänä ihmissuhteena läpi elämän (Trias, 2020). Monikkoperheiden vanhemmat odottavat tietoa kaksosuuden erityispiirteistä kuten kaksosten välisestä suhteesta (Heinonen, 2013).

Tutkimuksissa nuorten aikuisten omista kokemuksista lapsena, kouluikässä ja aikuisena on havaittu alistuvuutta ja johtajuutta, joka ilmenee fyysisenä, henkisenä ja sosiaalisena johtajuutena sekä puheroolissa toimimisena (Moilanen, 1996; Ebeling ym., 2003; Trias, 2006; 2020). Triaksen (2006) mukaan kaksosten välisen suhteen liiallinen riippuvuus ja kiinteytys vaikuttavat lapsen terveyteen ja hyvinvointiin. Kaksosten keskinäisen suhteen havaitseminen ja seuraaminen tuo vanhemmille kasvatuksellisen haasteen lapsen yksilöllisen kehityksen tukemisessa. Kaksoset kehittävät usein keskinäisen toiminnallisesti jaetun johtajuuden, joka auttaa heitä toimimaan yksikkönä, jossa he tietämättään tai tiedostaen kehittävät vastakkaisia piirteitä ja taitoja (Siemon, 1980; Moilanen, 1996; 1998). Tämän avulla on mahdollista osoittaa omia taitoja ja vähentää keskinäistä kilpailua. Olisi tärkeää, että kaksoset kokisivat olevansa tasa-arvoisia ja löytäisivät oman osaamisalueensa.

Kaksosten identiteettiin kuuluu sekä yksilöllinen ulottuvuus että kaksosten yhteinen identiteetti (Moilanen, 2020). Kaksoset tarvitsevat eri-ikäisiä sisaruksia enemmän apua yksilöllisen identiteetin kehittymiseksi (Moilanen, 2007; Bryan, 2003; 2008). Vanhemmat vaikuttavat vuorovaikutuksellaan kaksosten identiteetin syntymiseen, mutta identiteetin syntymiseen vaikuttavat myös kaksonen itse sekä kaverisuhteet. Keskinäinen suhde vaikuttaa siten molempien kaksosten kehitykseen, mutta tutkimustietoa on vähän. (Bryan, 2003; Bacon, 2006.) Schave ja Ciriello (1983) erottavat kaksosten välisessä suhteessa ja identiteetin kehityksessä kuusi erilaista suhdetta. Kaksonen kokemus yksilöllisyydestä vaihtelee, ja kokemus keskinäisestä kaksossuhteesta voi olla tietoinen tai tiedostamaton. Keskinäistä suhdetta kuvataan yhtenä identiteettinä, mikä häiritsee yksilöllistä kehitystä ja itsenäistymistä, tai myönteisenä tunnesidoksena, jolloin erossa oleminen on vaikeaa. Suhdetta kuvataan myös jaettuna identiteettinä, jossa vastakkaiset minäkäsitykset täydentävät toisiaan; ihannoituna kaksosuutena, jolloin erillisenä yksilönä kokeminen on vaikeaa, tai kilpailevana identiteettinä, mikä voi tuoda syyllisyydentunteita. Lisäksi suhdetta kuvataan tavallisena sisarusuhteena, joka voi olla kiinteä tai etäinen. (Schave ja Ciriello, 1983.)

Valtioneuvoston asetus [VNA] (338/2011) neuvolatoiminnasta velvoittaa kunnat tarjoamaan kaikille perheille suunnitelmalliset ja tasoltaan yhtenäiset äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, joissa huomioidaan yksilöiden ja perheiden tarpeet. (THL, 2023; VNA 1:1§, 2:5§-7§, 2:9§.) Maailman Monikkoperhejärjestö edistää monikkoperheiden oikeuksia, tarjoaa tietoa ja ohjausta monikkoperheasioihin sekä edistää maailmanlaajuisia verkostoitumista (ICOMBO, 2023).

Monikkoperheiden vanhemmat kaipaavat heille soveltuvaa erityis-tietoa ja tukea äitiys- ja lastenneuvolasta (Heinonen, 2013; 2022). Sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöt ovat kuitenkin ilmaisseet, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa monikkoperheistä ja he tarvitsevat lisäkoulutusta (Heinonen, 2013, 2017; Turnville ym., 2021).

”Pystyäkseen tukemaan monikko-perheiden vanhemmuutta ja kaksosen kasvua ja kehitystä monikkoperheiden kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöt tarvitsevat tietoa kaksosten välisestä suhteesta.”

Tutkimus on osa laajempaa sosiaali- ja terveysalan ammatti-henkilöiden monikkoperhetietoa kuvaavaa tutkimusta. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata äitiys- ja lastenneuvolassa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden tietoa alle kouluikäisten monikkolasten välisen suhteen johtajuudesta, alistuvuudesta ja puheroolista. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa kaksosten välisen suhteen ilmenemisestä tietoa monikkoperheiden ohjaamiseen neuvolan hoitotyössä ja sosiaali- ja terveysalan koulu-tuksen kehittämiseen. Pystyäkseen tukemaan monikkoperheiden vanhemmuutta ja kaksosen kasvua ja kehitystä monikkoperheiden kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöt tarvitsevat tietoa kaksosten välisestä suhteesta.

TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄ

Tämän poikkileikkaustutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla äi-tiys- ja lastenneuvolassa työskentelevien kättilöiden ja terveydenhoi-tajien monikkoperhetiedon laatua. Vastaajat (N=72) työskentelivät äitiys- ja lastenneuvoissa ammattinimikkeillä terveydenhoitaja, kättilö, terveydenhoitaja/kättilö ja perhehoitotyöntekijä, ja heillä oli kokemusta työskentelystä monikkoperheiden kanssa. Tässä artik-kelissa raportoidaan vastaajien avoimien kysymysten tietoa ja ha-vaintoja alle kouluikäisten kaksosten välisen suhteen johtajuudesta, alistuvuudesta ja puheroolista. Tutkimuskysymykset olivat: Miten johtajuus, alistuvuus ja puherooli ilmenevät kaksosten välisessä suhteessa terveydenhoitajien, kättilöiden ja perhehoitotyönteki-jöiden näkökulmasta?

Aineistonkeruu ja tutkimukseen osallistujat

Aineisto kerättiin kyselylomakkeella Etelä-, Keski- ja Pohjois-Suo-mesta poikkileikkausasetelmassa yhden kerran 21.3–30.4.2022. Äitiys- ja lastenneuvolan (n=33) vastuuhenkilöt lähettivät työnteki-jöilleen (n=156) sähköpostikutsun tutkijan pitämään tutkimuksen tiedotustilaisuuteen (n=12) ja linkin verkkopohjaiseen aineiston-keruuseen (RedCap, 2023). Vastuuhenkilöiden tietojen mukaan tilaisuuksiin osallistui yhteensä 144 henkilöä. Kyselylomake sisälsi Likert-asteikollisia ja avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastanneet (n=72) olivat terveydenhoitajia tai kättilöitä ja perhehoitotyönteki-jöitä. Tietoa kaksossuhteesta selvitettiin Likert-asteikollisissa väit-tämässä ja avoimissa kysymyksissä.

KUVIO 1.

Kaksosten välisen suhteen monitahoiset tekijät ja ilmenemismuodot

Kaksosten välisen suhteen monitahoiset tekijät ja ilmenemismuodot		
<p>Johtajuuden ilmenemismuodot</p> <p>Kaksosen käytös ja toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> Tilan ottaminen Määrittäminen Vaativuus Päätösten tekeminen <p>Kaksosen luonteenpiirteet ja temperamentti</p> <ul style="list-style-type: none"> Ulospäin suuntautuneisuus Voimakastahtoisuus Määrätietoisuus Määrävyys Aktiivisuus <p>Vanhemman toiminta perheessä</p> <ul style="list-style-type: none"> Vahvistaa johtajuutta Heikentää johtajuutta 	<p>Puheroolin ilmenemismuodot</p> <p>Kaksosen käytös ja toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> Äänen hallitsija tai luovuttaja Puolesta puhuja tai kuuntelija Auttajana toimija tai avun vastaanottaja <p>Puheroolin liittyminen luonteenpiirteisiin johtajuudessa</p> <ul style="list-style-type: none"> Ulospäin suuntautuneisuus Rohkeus Aktiivisuus <p>Puheroolin liittyminen luonteenpiirteisiin alistuvuudessa</p> <ul style="list-style-type: none"> Hiljainen Arka vetäytyvä <p>Puheroolin yhteys alistuvan lapsen terveyteen</p> <ul style="list-style-type: none"> Eristäytyminen Puheenkehityksen viive Äänen luovuttaminen Mielipiteen luovuttaminen Mukautuminen 	<p>Alistuvuuden ilmenemismuodot</p> <p>Kaksosen käytös ja toiminta</p> <ul style="list-style-type: none"> Tilan antaminen Sivusta seuraaminen Ohjaukseen tyytyminen Osaansa tyytyminen Äänen luovuttaminen <p>Kaksosen luonteenpiirteet ja temperamentti</p> <ul style="list-style-type: none"> Sisäänpäin suuntautuneisuus Herkkyys Hiljainen Rauhallisuus Arkuus Ujous <p>Vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin</p> <ul style="list-style-type: none"> Epävarmuus Alakuloisuus Masentuneisuus <p>Vanhemman toiminta perheessä</p> <ul style="list-style-type: none"> Lapsi jää sisaruksen varjoon Vanhempi vahvistaa alistuvuutta Vanhempi heikentää alistuvuutta

TAULUKKO 1.

Esimerkki analyysin etenemisestä analysoitaessa kaksossuhteeseen liittyvän alistuvuuden ilmenemistä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
"Toinen jää omasta aloitteestaan odottamaan, että johtaja saa tilaa."	- Jää omasta aloitteestaan odottamaan - Antaa tilaa toiselle - Jättää toiminnassa etusijan toiselle	Tilan antaja (luovuttaa tilaa toiselle erilaisissa tilanteissa, luovuttaa tilaa omasta aloitteesta, antaa etusijan toiselle)	Kaksosen käytös ja toiminta	Kaksos-suhteen alistuvuuden ilmenemis-muotoja	Kaksossuhteen monitahoiset tekijät ja ilmenemis-muodot
"Alistuvampi osapuoli alkaa toimia niin, että vaativampi osapuoli on etusijalla toiminnassa."					
"Alistuja on perässämenijä, hiljaisempi, tyytyy asioihin niin kuin toinen sanoo niiden olevan."	- Toisen seuraaja - Sivusta katsoja - Tyytyy asioihin toisen sanomana - Ottaa mallia - Tyytyy myötäilemään - Tyytyy sivusta katsomaan ja perässä-kulkemaan - Antaa toisen päättää enemmän asioista - Kulkee mukana	Sivusta seuraaja (on läsnä tilanteissa, seurailee ja myötäilee)			
"Toinen... kädet puuskassa ja sanoi "minä en tee mitään" ja katsahti toista kaksosta. Toinen siihen vastasi laittamalla kädet puuskaan ja "en minäkään" ja sen jälkeen totesivat yhdessä, että "me ei tehdä mitään".					
"Toinen kaksosen voi myötäillä johtajaa ja jäädä sivusta katsojan ja perässäkulkijan rooliin."					
"... rooliin, jossa antaa toisen päättää enemmän asioista ja mennä vähän hänen mukana niin tekemisissä."					
"Esimerkiksi suostuu leikkimään toisen kaksosen määräämiä leikkejä."	- Tyytyy toisen esimerkkiin - Ei tuo esille omaa tuntemusta - Ei vastusta - Suostuu toisen määräykseen - Tottunut odottamaan - Tekee, mitä toinen määrää - Odottaa kiltisti vuoroaan - Suostuu ehdotuksiin - Tyytyy rooliinsa - Tottunut odottamaan - Odottaa lupaa ja ohjeita	Ohjaukseen tyytyjä (tyytyy ohjaukseen, odottaa ohjeita, tyytyy määräyksiin, tottelee, ei vastusta)			
"Tekee, mitä sisarus "määrää" ja odottaa kiltisti vuoroaan."					
"Toinen kaksosista on tottunut ottamaan oman roolinsa niin, että odottaa vuoroaan ja odottaa lupaa ja ohjeita toiselta kaksoselta..."					
"Alistuva kaksosen tyytyy johtavan kaksosen esimerkkiin, eikä tuo omaa mielipidettään tai tuntemustaan ilmi. Ei sanota vastaan vaan seurataan. Ei uskalla sanoa omia mielipiteitään."	- Jää toisen mielipiteiden ja toimien varjoon äänen alueella - Ei saa ääntä eikä tahtoa kuuluville - Seuraa toisen esimerkkiä - Ei vastusta - Ei uskalla sanoa mielihäilyä	Äänen luovuttaja (tilanteisiin liittyvä äänen siirtyminen ja luovuttaminen toiselle)			
"Toinen lapsista kertoo esimerkiksi jännitetäänkö vai ei."					
"Toinen on ujompaa, toinen rohkeampi... toinen voi olla hitaasti lämpenevä uusiin asioihin, toinen suhtautuu avoimemmin..."	- Ujous - Suhtautuminen asioihin - Vuorovaikutus ulkomaailmaan - Näkyy temperamenttieron - Herkempi ja hiljaisempi lapsi jää toisen varjoon - Toisen läsnäolo vaikuttaa tilanteessa	Yhteys luonteenpiirteisiin	Kaksosen luonteenpiirteet ja temperamentti		
"Mielestäni näkyy temperamenttieronä."					
"Introvertimpi kaksosista voi helpommin alistua suhteessa sisaruskseen, ulkomaailmaan ja muihin ihmisiin."					
"Herkempi ja hiljaisempi osapuoli voi joskus jäädä temperamenttikamman sisaruksen varjoon."					

Taulukko jatkuu seuraavalle sivulle

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
"Toinen lapsi luovuttaa eikä edes yritä. Toinen voi masentua ja vetäytyä. Voi olla erilaisia kehityshaasteita."	- Luovuttaa - Ei yritä - Masentuu - Hiljainen - Alakuloisuus	Kaksosen hyvinvointi	Yhteys kaksosen terveyteen		
"Toinen tekee niin kuin sisarus ohjeistaa, jää taka-alalle, käy hiljaisemmaksi, jopa alakuloiseksi."	- Vetäytyy - Kehityshaasteet - Vaikuttaa itsetuntoon - Vaikuttaa rohkeuteen				
"Vanhempi pitää toista rohkeampana ja tuo tämän esille puheissaan ja teoissaan... näin toisenlainen persoona omaksuu oman seuraajan roolinsa."	Vanhempien näkemys ja malli	Vanhemman toiminta	Vanhemman toiminta perheessä		

Aineiston analyysi

Avointen kysymysten koodatut vastaukset siirrettiin verkkopohjaisesta RedCapista Word-tiedostoon (Times Roman, 12, riviväli 1,5, yhteensä reilu 5 sivua (A4)) ja analysoitiin kysymyksittäin deduktiivisinduktiivisella sisällön analyysillä (Elo & Kyngäs, 2008; Holloway, 2016; Kyngäs ym., 2020). Deduktiivisuus tässä tutkimuksessa merkitsi tutkimuskysymysten suuntaamista aikaisemman tutkimuksen tulosten perustella kaksosten välisen suhteen johtajuuteen, alistuvuuteen ja puherooliin. Induktiivisuus mahdollisti vastaajien tuottaman uuden tiedon hyödyntämisen tutkimustuloksissa. Analyysiyksikkönä oli lause tai lauseen osa. Aluksi aineistoa tarkasteltiin kysymyksittäin huolellisesti. Aineistosta poimittiin alkuperäisilmaus, jotka pelkistettiin. Samalla aineistoa ryhmiteltiin poimimalla samankaltaiset ilmaisut. Analyysissa muodostui pelkistettyjen ilmaisujen kautta alaluokat, jotka etenivät yläluokkiin, pääluokkiin ja yhdistävään luokkaan sisältöä kuvaavalla tavalla (Holloway, 2016). Esimerkki analyysin etenemistä on kuvattu taulukossa 1 (Taulukko 1), ja analyysin tuloksen syntyneet luokat taulukossa 2 (Taulukko 2).

TULOKSET

Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Osallistujien ikä vaihteli alle 30-vuotiaasta yli 60-vuotiaaseen (Md 40 vuotta). Vastaajien ammattinimikkeet olivat terveydenhoitaja (n=67), kättilö (n=1), terveydenhoitaja/kättilö (n=2) ja perhehoitotyöntekijä (n=2). He olivat suorittaneet yleensä ammattikorkeakoulututkinnon (80,6 %), opistotasaisen koulutuksen tai muun ammatillisen tutkinnon (12,5 %). Kaksosten (98,6 %) ja kolmosten (20,8 %) perheiden tapaamiset olivat pääsääntöisesti neuvolan vastaanotolla (n=23), kotikäynnillä (n=5), äitiys- ja lastenneuvolassa ja kotikäynnillä (n=49) sekä muulla esimerkiksi muulla vastaanotolla (n=5). Osallistujista 72 prosenttia koki tarvitsevansa aiheeseen liittyvää koulutusta, täydennyskoulutuksessa oli ollut vain neljä (5 %).

Kaksosten välisen suhteen monitahoiset tekijät ja ilmenemismuodot

Kaksosten välisen suhteen monitahoiset tekijät muodostuivat kolmesta pääluokasta: kaksossuhteen johtajuuden ilmenemismuodot, alistuvuuden ilmenemismuodot ja puherooli kaksosten välisessä suhteessa.

KAKSOSSUHTEN JOHTAJUUDEN ILMENEMISMUODOT

Lapsen käytös ja toiminta

Tilan ottaja

Tilan ottaminen tuli esille, kun toinen kaksosen otti tilan ja aikuisen huomion toiselta kaksoselta. Tilan ottaja myös ideoi yhteiset leikit ja määrittä kaksosten keskinäiset roolit. Kaksosten välisessä vuorovaikutuksessa tilan ottaja ilmaisi itseään niin, että puheroolissa huolehti puhumisesta toisen puolesta, eikä toinen kaksosen ennättänyt ilmaista itseään tai saanut vuoroa puhua.

"... leikkitilanteissa tai muissa arjen tilanteissa, jossa toinen kaksosen vie toiselta tilaa tai huomion aikuisilta. On yleensä vaikkapa leikkien ideoija ja toisen osana on olla aina pelkäämään osallistujana leikissä." (v15)

"Johtaja ei anna suunvuoroa toiselle vaan puhuu kummankin puolesta." (v39)

Määrääjä

Johtajuuteen liittyi määräämistä, vaativuutta ja jopa johdattelua. Määräävyys johtajuudessa ilmeni kaksosten rohkeutena ja kontaktikykyisyytenä. Määrääminen liittyi erilaisiin tilanteisiin kuten oman idean toteuttamiseen, yhteisten leikkien valintaan ja reagointiin erilaisissa tilanteissa.

"Monesti toinen ns. ajattelee ja toinen toimii. Johtajuus voi tulla esiin siinä, että hyvän idean saatuaan laittaa toisen 'tekemään' asioita." (v47)

"Johtajalapsi päättää mitä tehdään. Osaa vaatia enemmän huomiota." (v67)

"Lapsista vanhempi kertoo esim. rokotustilanteessa jännitetäänkö tilannetta vai ei. Alistuvampi kaksosen ei välttämättä tule kuulluksi." (v27)

Analyysin tuloksena syntynyt yhdistävä luokka, pääluokat, yläluokat ja alaluokat

Yhdistävä luokka	Kaksosten välisen suhteen monitahoiset tekijät ja ilmenemismuodot		
Pääluokat	Kaksossuhteen johtajuuden ilmenemismuodot	Kaksossuhteen alistuvuuden ilmenemismuodot	Puherooli kaksosten välisessä suhteessa
Yläluokat ja alaluokat	<p>Kaksosen käytös ja toiminta (tilan ottaja, määrääjä, vaatija, päätösten tekijä)</p> <p>Kaksosen luonteenpiirteet ja temperamentti (yhteys luonteen piirteisiin)</p> <p>Vanhemman toiminta perheessä (vanhemman toiminta)</p>	<p>Kaksosen käytös ja toiminta (tilan antaja, sivusta seuraaja, ohjaukseen tyytyjä, osaansa tyytyjä, äänen luovuttaja)</p> <p>Kaksosen luonteenpiirteet ja temperamentti (yhteys luonteenpiirteisiin)</p> <p>Yhteys kaksosen terveyteen (kaksosen hyvinvointi)</p> <p>Vanhemman toiminta perheessä (vanhemman toiminta)</p>	<p>Puheroolin jakautuminen (äänen hallitsija tai luovuttaja, puolesta puhuja tai kuuntelija ja auttajana toimija ja avun antaja)</p> <p>Puheroolin liittyminen luonteenpiirteisiin (puheroolin jakautuminen)</p> <p>Yhteys kaksosen terveyteen (kaksosen hyvinvointi)</p>

Vaatija

Vaativuuteen liittyi sinnikkyyttä saada oma tahto tai idea läpi. Sisärusta kohtaan esitettiin vaateita tehdä jokin asia tai toteuttaa oma idea. Vaativuus ilmeni lelujen ja leikin valinnassa, jolloin toinen kaksos ei tullut kuulluksi samalla tavalla.

”Toinen lapsista on voimakkaampi tahtoisempi ja saa paremmin oman mielipiteensä lävitse.” (v10)

”Äänekkäämpi yksilö, vaatii itselleen sinnikkäästä, jolloin alistuvampi jää jalkoihin’ odottamaan vuoroaan, isompana ottaa esimerkiksi lelut hallitsevasti itselleen” (v37)

Päätösten tekijä

Päätösten tekeminen tuli esille, kun toinen kaksos päätää molempien kaksosten toiminnasta tai vähintään lopullisena päätöksenä molempien puolesta. Johtajuus päätösten tekemisessä ilmeni erilaisilla alueilla kuten yhteisistä leikeistä päättämisenä, lelujen ja leikkien valinnassa, mielipiteen muodostamisessa.

”Toinen lapsista päätää aina mitä tehdään ja tekee lopulta aina päätökset erilaisissa tilanteissa.” (v8)

”Siten isompana että toinen päätää leikin ja ’määrää’ mitä kaksoset tekevät ja minne menevät, kenen kanssa kaksoset leikkivät ja kenen ei. Voi sanella ääneen onko heidän mielestään tarjottu ruoka hyvää tai ei ja toinen on hiljaa.” (v23)

LAPSEN LUONTEENPIIRTEET JA TEMPERAMENTTI

Johtajuuden ilmeneminen lapsen luonteenpiirteissä sisälsi alaluokan yhteys luonteenpiirteisiin. Johtajakaksosta kuvattiin voimakastahtoisena, hallitsevana ja määräävänä. Johtajuuteen liitettiin kontaktikykyisyyttä ja aktiivisuutta. Johtajuuden katsottiin kuuluvan enemmän lapsen temperamenttiin ja luonteenpiirteisiin kuin kaksosten väliseen suhteeseen.

”Ainakin eri luonteet voivat tulla esille. Toinen voi olla määräävämpi ja toinen rauhallisempi.” (v46)

”Jos persoonallisuudet ovat erilaisia esimerkiksi ujo ja rohkea. Rohkea puhuu ujon puolesta ja voi johtaa leikkejä.” (v56)

”Johtajuus liittyy enemmänkin temperamenttiroihin, kuin nimenomaan kaksosten välisiin suhteisiin.” (v16)

Vanhemman toiminta perheessä

Vanhempien toiminnalla nähtiin olevan yhteys kaksosten väliseen suhteeseen liittyvän roolin vahvistamiseen tai heikentämiseen, mutta myös vaikutus kaksosen hyvinvointiin. Johtajuuden koettiin vahvistavan johtajakaksosen itsetuntoa ja tuovan lisää rohkeutta.

”Toinen on aktiivinen tutkija ja menijä luonteeltaan ja toinen rauhallinen tuumija. Toinen puhuu ja toinen on hiljaa. Vanhempi pitää toista rohkeampana ja tuo tämän esiin puheissaan ja teoissaan ja näin toisenlainen persoona omaksuu oman seurailijan roolinsa.” (v55)

”Tahdon/vaateen ilmaisuna ja tahto/vaade hyväksytään vanhempien toimesta.” (v24)

KAKSOSSUHTEEN ALISTUVUUDEN ILMENEMISMUODOT

Lapsen käytös ja toiminta

Tilan antaja

Tilan antamista kuvattiin alistujan vapaaehtoisena jättäytymisenä taustalle ja tilan antamisena toiselle kaksoselle erilaisissa tilanteissa. Omaksuttu rooli näyttötyi luontaisella tavalla alistujan toiminnassa. Alistuja jää vapaaehtoisesti odottamaan vuoroaan ja muuttaa toimintaansa niin, että vaativampi kaksos saa etusijan.

"Toinen jää omasta aloitteestaan odottamaan, että johtaja saa tilaa." (v51)

"Alistuvampi osapuoli alkaa toimia niin, että vaativampi osapuoli on etusijalla toiminnassa." (v24)

Sivusta seuraaja

Sivusta seuraaja on läsnä tilanteissa, mutta jää seurailijan ja myötälilijän rooliin. Sivusta seuraaja antaa toisen päättää enemmän asioista, vaikka taustalla on myös omaa mielipidettä. Hän vaikuttaa kuitenkin tyytyvän asioihin, niin kuin toinen kaksosen ne ilmaiseen.

"... rooliin, jossa antaa toisen päättää enemmän asioista ja mennä vähän hänen mukana niin tekemisissä kuin vaikka vain siinä, että millaisen mielipiteen he muodostavat jostain asiasta." (v12)

"Toinen kaksosen voi myötällä johtajaa ja jäädä sivusta katsojan ja perässäkulkijan rooliin." (v11)

"Toinen kädet puuskassa ja sanoi "minä en tee mitään" ja katsahti toista kaksosta. Toinen siihen vastasi laittamalla kädet puuskaan ja "en minäkään" ja sen jälkeen totesivat yhdessä, että "me ei tehdä mitään." (v45)

Ohjauksen tyytyjä

Ohjauksen tyytyjä tyytyy odottamaan ohjeita ja omaa vuoroaan. Ohjauksen tyytyjä tottuu vähitellen yhä herkemmin tekemään, mitä toinen kaksosen määrää ja jää odottamaan lupaa ja ohjeita. Hän odottelee ja tottelee, vaikka olisi asiasta eri mieltä ja on vähitellen valmis tekemään asiat, niin kuin toinen sanoo.

"Toinen päättää ja toinen tottuu, että toinen päättää." (v39)

"Toinen kaksosen tottelee, mitä toinen sanoo, vaikka olisi eri mieltä." (v17)

"Tekee, mitä sisarus "määrää" ja odottaa kiltisti vuoroaan." (v53)

"Toinen kaksosista on tottunut ottamaan oman roolinsa niin, että odottaa vuoroaan ja odottaa lupaa ja ohjeita toiselta kaksoselta..." (v15)

"Toinen aina valmis tekemään kuten toinen sanoo." (v69)

Osaansa tyytyjä

Osaansa tyytyjä on omaksunut tietyn mallin toimia erilaisissa toistuvissa tilanteissa. Hän on luovuttanut ja alistuu johtavan kaksosen esimerkkiin eikä tuo itseään esille vaan hiljenee. Alistuminen valintatilanteessa merkitsee viimeiseksi jäämistä ja tyytymistä siihen, mitä on jäänyt jäljelle. Osaansa tyytyjä ei vastusta tai tuo esille eriävää mielipidettään eikä itseään. Osaansa tyytyjä voi myös lopettaa oman yrittämisen ja jäädä sivusta seuraajan rooliin. Osaansa tyytyjän vetäytyvä käyttäytyminen tulee esille molempien kaksosten ollessa läsnä. Yksi vastaaja toi esille kaksosten välisen suhteen, jossa kaksosen voi omaksua erilaisen roolin kaksosparin ollessa paikalla tai poissa.

"Toiseen rooliin mukautuminen voi sujua toisen kaksosen ollessa pois tilanteesta." (v15)

"Tekee niin kuin toinen ohjeistaa, tyytyy mitä jää jäljelle, valitsee viimeisenä." (v47)

"Alistuu odottamaan vuoroaan, tyytyy siihen, mitä saa. Ei pidä itsestään meteliä. Toinen lapsista alistuu toisen tahtoon." (v37)

"Toinen tyytyy toisen johtamiseen." (v64)

Äänen luovuttaja

Äänen luovuttaminen merkitsi toisen kaksosen jäämistä toisen kaksosen varjoon myös puhumisen ja kuulluksi tuleminen alueella. Äänen luovuttaja ei saa ääntään eikä tahtoaan kuuluville eikä mahdollisesti uskalla tuoda esille omaa mielipidettään. Äänen luovuttaja myötäilee, seuraa esimerkkiä ja ottaa mallia toisesta kaksosesta. Äänen luovuttaminen voi tapahtua myös yhteisymmärryksessä.

"Toinen kaksosista voi jättäytyä rooliin, jossa antaa toisen päättää enemmän asioista ja mennä vähän hänen mukana niin tekemisissä kuin vaikka vain siinä, että millaisen mielipiteen he muodostavat jostain asiasta." (v12)

"Alistuva kaksosen tyytyy johtavan kaksosen esimerkkiin, eikä tuo omaa mielipidettään tai tuntemustaan ilmi. Ei sanota vastaan vaan seurataan. Ei uskalla sanoa omia mielipiteitään." (v67)

"Toinen kaksosista vastaa kysymyksiin toisen puolesta. (v8)

KAKSOSEN LUONTEENPIIRTEET JA TEMPERAMENTTI

Alistuvuuden ilmenemiseen lapsessa liitettiin yksilöllisiä luonteenpiirteitä. Alistuvan lapsen koettiin olevan luonteeltaan herkempi, ujompi, arempi ja hiljaisempi kuin sisaruksensa. Alistuja nähtiin varautuneempina erilaisissa tilanteissa, ja hän jäi herkemmin taka-alalle. Tämä tuli esille niin kaksosten välisessä suhteessa kuin suhteessa ulkopuolisiin ihmisiin.

"Introvertimpi kaksosista voi helpommin alistua suhteessa sisarukseensa, ulkomaailmaan ja muihin ihmisiin." (v50)

"Toinen on ujompi, toinen rohkeampi... toinen voi olla hitaasti lämpenevä uusiin asioihin, toinen suhtautuu avoimemmin..." (v16)

YHTEYS KAKSOSEN TERVEYTEEN

Alistuvuuden vaikutuksia lapsen hyvinvointiin kuvattiin lapsen vetäytymisenä ja taka-alalle jäämisenä. Alistuvampi lapsi oli herkästi hiljaisempi kuin sisaruksensa. Alistuvuuteen liittyi alakuloisuutta, mahdollisia haasteita lapsen kehityksessä, jopa masentuneisuutta. Alistuvuus saattoi näyttäytyä myös luovuttamisena ja yrittämisen lopettamisena.

"Toinen tekee niin kuin sisarus ohjeistaa, jää taka-alalle, käy hiljaisemmaksi, jopa alakuloiseksi." (v58)

"Toinen lapsi luovuttaa eikä edes yritä. Toinen voi masentua ja vetäytyä. Voi olla erilaisia kehityshaasteita." (v29)

"Arkuutena, seuraamisena, esimerkiksi leikissä toinen johtaa, tavaroiden jakaminen, arkuus huomion hakemisessa yms." (v25)

VANHEMMAN TOIMINTA PERHEESSÄ

Osallistujat kuvasivat, että vanhemmat voivat omalla toiminnallaan joko vahvistaa tai heikentää lapsen roolia kaksosten välisessä suhteessa.

”Toinen on aktiivinen tutkija ja menijä ja toinen rauhallinen tuumija. Toinen puhuu ja toinen on hiljaa. Vanhempi pitää toista rohkeampana ja tuo tämän esille puheissaan ja teoissaan... näin toisenlainen persoona omaksuu oman seuraajan roolinsa.” (v55)

PUHEROOLI KAKSOSTEN VÄLISESSÄ SUHTEESSA

Puheroolin jakautuminen

Äänen hallitsija tai luovuttaja

Kaksosten välisessä suhteessa toinen kaksonen oli äänen hallitsijana ja toinen sen luovuttaja. Äänen hallitsija pystyi sanoittamaan ja ilmaisemaan itseään paremmin kuin sisarensa, ja hänelle suunnitui puhujan rooli. Äänen hallitsija puhui herkemmin molempien puolesta, ja hänellä oli kuuluvampi ääni. Äänen hallitsijan rooli liitettiin herkemmin johtajakaksosuuteen. Äänen hallitseminen merkitsi, että vain toisen kaksosen ääni kuului ja toisen ääni ei kuulunut eikä toinen kaksonen päässyt ilmaisemaan itseään.

”Toinen sanoittaa asioita paremmin ja hänelle jää helpommin puhujan rooli.” (v69)

”Toinen puhuu ja selvittää sisaruksen puolesta asiat, määrää leikit, on kovaäänisempi.” (v58)

”Yhden lapsen ääni kuuluu toisen ollessa hiljaa.” (v58)

Puolesta puhuja tai kuuntelija

Puolesta puhuminen merkitsi, että toinen kaksosista puhuu ja vastaa kummankin puolesta. Kaksosparikki ei ennätä vastata. Siihen liitettiin myös puolesta puhujan edistyneempi ja alistujalapsen hitaampi puheenkehitys. Puolesta puhuja selkeyttää eikä anna puheenvuoroa toiselle ja päättää asiat molempien puolesta. Puolesta puhumista kuvattiin enemmän johtajuuden kuin alistuvuuden kautta.

”Jos toinen lapsi on taitavampi puhuja kuin toinen ja itsevarmempi kuin toinen tai toisella lapsella puheen kehityksen viivettä.” (v10)

”Toinen kaksonen voi alkaa puhua toisenkin puolesta, jolloin toisen ääni ei kirjaimellisestikaan tule samalla lailla kuuluville.” (v11)

”Toinen kaksosista saattaa olla sosiaalisempi ja puhua asioista ja toinen hiljaisempi, joka jää kuuntelemaan.” (v46)

”Johdattaa leikkiä ja tilanteita, tuo ilmi tarpeita, toiveita molempien puolesta.” (v37)

Auttajana toimija ja avun vastaanottaja

Puhumisen auttaja hoiti monipuolisesti neuvottelut ja puhumistilanteet. Puheroolissa oleva kaksonen auttoi sisarustaan sopeutumaan uusiin tilanteisiin kuten toimimaan uusien ihmisten kanssa perheen ulkopuolisissa tilanteissa. Hän hoiti neuvottelut ja puhumisen toisen puolesta huolehtimalla sekä itsensä että sisaruksensa asioista. Auttajana toimija myös tarvittaessa toimi sisaruksen suojeelijana ja tulkkina ymmärryksen saavuttamisessa ja varmistamisessa. Sisarukseen verrattuna auttajana toimijaan liitettiin kehittyneempi puheenkehitys ja kontaktikykyisyys.

”Toinen puhuu toisen puolesta, vastaa toisen puolesta erityisesti kodin ulkopuolissa tilanteissa kuten päiväkodissa.” (v43)

”Toinen puhuu toisen puolesta, pyytää herkkuja leluja myös toiselle.” (v47)

”Toisen puhe kehittymättömämpää, toinen tulkkaa viestit.” (v55)

”Puhemies rohkeampi ja suojelee arempaa sisarustaan.” (v53)

PUHEROOLIN LIITTYMINEN LUONTEENPIIRTEISIIN

Puheroolissa johtava oli myös rohkeampi, itsevarmempi ja ulospäinsuuntautuneempi erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa kuin sisaruksensa. Herkemmän ja hiljaisemman lapsen koettiin jäävän temperamentikkaan varjoon myös puhumisen alueella. Puheroolissa alistuva kaksonen oli vetäytyvämpi, vastasi lyhyesti ja luovutti puheenvuoron herkästi sisarukselleen.

”Ulospäinsuuntautuneempi sisarus voi olla edelläkävijä ja puolesta puhuja.” (v50)

”Puhemies sanoo asiat toisen puolesta, ei kysy mitä mieltä toinen on vaan päättää puolesta.” (v67)

”Puheliaampi vastaa, kun hiljaisemmalta kysytään tai tulkkaa puhetta.” (v55)

PUHEROOLIN VAIKUTUS LAPSEN HYVINVOINTIIN

Taka-alalle jääminen vuorovaikutustilanteessa merkitsi erityisesti puheessa alistujan syrjään jäämistä. Se merkitsi lisäksi kaksosen mielipiteen kuulematta jäämistä, itsetuntoon liittyviä ongelmia sekä hiljaisuutta ja siihen liittyi alakuloisuutta. Puheroolissa olevalla kaksosella todettiin olevan edistynyt puheenkehitys ja sosiaaliset taidot. Tilanteeseen saattoi liittyä myös toisen kaksosen puheen kehityksen viiveeseen liittyviä terveydentilan selvitystä vaativia asioita.

”Toinen jää toisen mielipiteen ja toimien varjoon, ei saa omaa ääntään ja tahtoaan kuuluville.” (v8)

”Itsetunto-ongelmia ehkä myöhemmin.” (v27)

”Jos toinen lapsi taitavampi puhuja kuin toinen ja itsevarmempi kuin toinen tai toisella lapsella puheen kehityksen viive.” (v10)

”Tekee niin kuin sisar ohjeistaa, jää taka-alalle, käy hiljaisemmaksi, alakuloisemmaksi.” (v58)

Tutkimuksen tuloksena syntyneitä kaksosten välisen suhteen monitahoisia tekijöitä ja ilmenemismuotoja on kuvattu koostekuviossa 1 (Kuvio 1 ks. s. 25).

POHDINTA

Tulosten tarkastelua

Tutkimus on osa laajempaa monikkoperhetutkimusta, ja sen tarkoituksena oli kuvata ja selvittää, miten äitiys- ja lastenneuvolassa työskentelevät sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöt (kättilö, terveydenhoitaja, terveydenhoitaja/kättilö ja perhehoitotyöntekijä) kokivat alle kouluikäisten kaksosten välisessä suhteessa johtajuuden, alistuvuuden ja puheroolin. Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 72 vastaajaa.

Tutkimus tuottaa uutta tietoa kaksosten välisestä suhteesta ja sen ilmenemisen monimuotoisuudesta. Tietoa voidaan hyödyntää vanhemmuuden ja kaksosena kasvun ja kehityksen tukemisessa sekä koulutuksen kehittämisessä. Monikkoperhe on erityisperhe, joten vanhemmuudessa ja lasten kasvatuksessa tarvitaan monikkoperheeseen soveltuvaa tietoa (Heinonen, 2013; Heinonen, 2022; Segan & Knafo-Noam, 2021). Vastaajat kuvasivat kaksosten välisen suhteen johtajuuden näkyvän lapsen käytöksessä erilaisina rooleina kuten tilan ottamisena, määrääjänä, vaatijana ja päätösten tekijänä. Lapsen luonteen piirteissä esiintyi voimakastahtoisuutta ja sosiaalisuutta.

Alistuvuus kaksosten välisessä suhteessa tuli esille tilan antamisena, sivusta seuraamisena, ohjaukseen ja osaansa tyytymisenä sekä äänen luovuttamisena. Osa alaluokista on hyvin lähellä toisiaan, mutta erot ovat löydettävissä; ohjaukseen tyytyjä tottuu vähitellen yhä herkemmin ottamaan ohjausta vastaan ja tyytyy tekemään asioita niin, kuin toinen kaksonen haluaa. Hänellä on kuitenkin oma mielipide asioista. Osaansa tyytyjä sen sijaan on jo omaksunut toiminnan mallin, jossa oman tahdon luovuttaminen ja alistuminen toisen tahtoon ilmenee vahvemmin kuin ohjaukseen tyytyjällä molempien kaksosten ollessa paikalla. Yksi vastaaja kuitenkin toi esille, miten monikkolapsen oma rooli voi tulla esille toisen kaksosen poissa ollessa. Alistuvaa kaksosta kuvattiin herkkänä, ujona ja arkana.

”Vastaajat kuvasivat kaksosten välisen suhteen johtajuuden näkyvän lapsen käytöksessä erilaisina rooleina kuten tilan ottamisena, määrääjänä, vaatijana ja päätösten tekijänä.”

Tutkimus tuottaa uutta tietoa kaksosten välisen suhteen ilmeneisestä erityisesti kaksosten käytöksessä ja toiminnassa erilaisissa päivittäisissä tilanteissa liittyen lapsen luonteenpiirteisiin ja temperamenttiin. Vastaajat eivät tuoneet johtajuuden, alistuvuuden ja puheroolin ilmenemiseen liittyvissä avoimissa vastauksissaan esille lapsen sukupuolta tai kaksostyyppiä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että johtajuus, alistuvuus ja puherooli liittyvät myös lapsen sukupuoleen kuten pojilla fyysiseen (Moilanen, 1989; 1996; Ebeling ym., 2003) ja tytöillä henkiseen johtajuuteen ja puherooliin (Moilanen, 1989; 1996; Trias, 2006; 2020).

Tässä tutkimuksessa lapsen terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia tuli niukasti esille johtajaroolin omaksuneen kaksosten kohdalla. Sen sijaan alistujakaksoseseen liittyviä vaikutuksia kuvattiin useita kuten vetäytymistä, syrjässä olemista, itsetunnon ongelmia, alakuloisuutta ja masentuneisuutta. Vastaajat kuvasivat myös alistujakaksosen seuraajaroolia, myötäilyä, äänen luovuttamista, jopa yrittämisen lopettamista. Voi olla, että johtajuuden vaikutusta johtajakaksosen terveyteen ja hyvinvointiin ei vielä tunnisteta tai tietoa puuttuu. Aikaisempien tutkimusten mukaan johtajakaksosella on neuvolaikäisinä, koululaisina ja nuorina aikuisina enemmän neuroottistyyppisiä oireita, jotka ovat ilmeisemmin myös yhteydessä vastuunkantamiseen itsestä ja kaksosparista verrattuna toiseen kaksoseseen (Ebeling ym., 2003; Trias, 2006; 2020).

Alistujalla on todettu olevan heikompi itsetunto ja psykosomaattisia oireita kuten vatsakipua ja päänsärkyä. Alistuvuus psykologisessa johtajuudessa lisäsi masentuneisuutta, hermostuneisuutta ja psykosomaattisia oireita poika- ja tyttö-poika-kaksospareilla.

(Ebeling ym., 2003; Trias, 2006.) Trias (2006) totesi hyvin voimakkaan johtajuuden tai alistuvuuden heijastuvan kaksosten tunne-elämään. Jännittyneisyys ja hermostuneisuus olivat jonkin verran tyyppisempiä piirteitä johtajille, kun taas alistujalle tavallisempia ovat heikompi itsetunto sekä ruumiilliset oireet (Trias, 2006). Neuvolan hoitotyössä tarvitaan tietoa kaksossuhteesta, sen ilmenemisestä ja vaikutuksesta lapseen, jotta kaksosena kasvavan lapsen kasvua ja kehitystä voidaan tukea. Vanhempien on tärkeää saada tietoa kaksosten välisestä suhteesta, jotta he voivat huolehtia yhtäläisesti molempien lasten tarpeista ja tilan saamisesta kaksosten välisessä suhteessa. On myös tärkeää, että vanhemmilla olisi mahdollisuus viettää lapsen kanssa aikaa ilman kaksosparia.

”Alistuvuus kaksosten välisessä suhteessa tuli esille tilan antamisena, sivusta seuraamisena, ohjaukseen ja osaansa tyytymisenä sekä äänen luovuttamisena.”

Tässä tutkimuksessa ei tullut esille vastauksia kaksosten välisen suhteen luonteeseen, pysyvyyteen tai muuttumiseen. Osallistujien havainnot viittaavat siihen, että johtajakaksosena voi vaikuttaa molempien kaksosten mielipiteisiin ja valintoihin määräämällä, jolloin alistuva kaksonen ei saa ääntään, mielipidettään ja tahtoaan esille. Liian kiinteä keskinäinen suhde voi vaikeuttaa muiden ystävyys-suhteiden muodostamista. Winestinen (1969) mukaan keskinäinen riippuvuus vaikeuttaa yksilöllisyyden kokemusta. Tämä merkitsee vaikeutta olla erossa toisistaan ja muodostaa ystävyys-suhteita, mutta myös omien mielenkiinnon kohteiden perustamista muuhun kuin henkilökohtaisiin valintoihin.

Vanhempien tulee kannustaa kaksoslasta itsenäisyyteen ja tukea yksilöitymistä huomioimalla lapsen oma temperamentti ja yksilölliset valinnat (Moilanen, 1989; 1996). Ebelingin ym. (2003) mukaan ennen kouluikää ja sen aikana tytöt ovat enemmän psykologisia ja kielellisiä johtajia kuin pojat. Kielellisesti alistuvilla poikapareilla oli enemmän masentuneisuutta ja psykosomaattisia oireita. Heillä on harvoin mahdollisuutta osoittaa omat kykynsä, taitonsa ja mielipiteensä seurattessaan ja myötäillessään kaksospariaan. (Moilanen, 1989; 1996.) Keskinäinen suhde muuttui kuitenkin iän myötä, ja ero hävisi aikuisuudessa, jolloin suurin osa kaksosista koki olevansa tasa-arvoisia johtajuudessa (Penninkilampi-Kerola, 2006). Trias (2006) totesi poikien johtajuuden jatkuvan aikuisikään, mutta tyttöjen puheroolin johtajuuden häviävän. Lapsuuden yhdessä vietetyn ajan jälkeen myöhemmin luodut uudet ystävyys-suhteet voivat muuttaa riippuvuuden kokemusta (Segal & Knafo-Noam, 2021). Vanhempia tulisikin kannustaa huomioimaan ja tukemaan kaksosten yksilöllisiä valintoja niin ystäväpiirissä kuin mielenkiinnon kohteissa.

Tässä tutkimuksessa tuli esille vanhempien vaikutus kaksosten käytöstä vahvistavana tai heikentävänä toimintana, mikä voi olla myös tiedostamatonta. Vanhemmat tarvitsevatkin vanhemmuuden tukemiseen kokonaisvaltaista tietoa ja konkreettisia esimerkkejä kaksosten välisen suhteen ilmenemismuodoista ja lapsen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tilanteisiin, joissa toinen kaksonen jää toisen kaksosen varjoon tulisi pikaisesti puuttua. Kaksospari on läheinen ihminen, jonka kanssa jaetaan kokemuksia lapsuudessa, nuoruudessa ja myöhemmin. Keskinäinen suhde on merkityksellinen läpi kaksosten elämän. (Segal & Knafo-Noam,

2020; 2021.) Jo Leonardin (1961) mukaan vanhempien vaikutus kaksosuuteen on merkityksellinen, mitä tukevat myös myöhemmät tutkimukset. (Heinonen, 2013; Trias, 2006; Segal & Knafo-Noam, 2021.) Vanhemmat myös odottavat neuvolasta tukea vanhemmuuteensa ja monikkoperheiden tilanteeseen soveltuvaa erityistietoa (Heinonen, 2013, 2019).

”Osallistujien havainnot viittaavat siihen, että johtajakaksonen voi vaikuttaa molempien kaksosten mielipiteisiin ja valintoihin määrämällä, jolloin alistuva kaksonen ei saa ääntään, mielipidettään ja tahtoaan esille.”

Aikaisemmassa tutkimuksessa vanhemmat ovat tuoneet esille kaksosten päivähoiton, varhaiskasvatuksen ja koulun aloittamisen kysymyksiä saman tai eri ryhmän tai luokan näkökulmasta (Heinonen, 2013). Kun asiaa pohditaan kaksossuhteen näkökulmasta, tarvitaan lisää tutkimusta siitä, voidaanko suositella samaa tai eri ryhmää eli kaksosten erottamista. Monikkoperheen yksilöllisiä ratkaisuja tulee tukea, mutta vanhempien tulee saada myös tietoa ratkaisunsa perustaksi. Varhaiskasvatuksen, neuvolan ja koulun ammattihenkilöt tarvitsevat monikkoperhetietoa voidakseen tukea vanhemmuutta, mutta myös lapsen kasvua ja kehitystä päivittäisissä tilanteissa. Monialaista yhteistyötä ja koulutusta tulisi vahvistaa. Monikkoperheiden yksilölliset tarpeet vaativat yksilöllisiä ratkaisuja. (Heinonen, 2013; Gordon, 2015.)

Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää ammattihenkilöiden osaamisen kehittämisessä ja vanhemmuuden tukemisessa. Tiedon avulla tuetaan kaksosten kasvua ja kehitystä sekä huomioidaan kaksosten välisen suhteen erityispiirteitä. Tulokset osoittivat, että vastaajilta usein puuttuu tietoa kaksosten välisestä suhteesta, mutta vastanneet pystyivät hyvin kuvaamaan johtajuuden, alistuvuuden ja puheroolin ilmenemistä kaksossuhteessa. Noin puolet vastaajista vastasi avoimeen kysymykseen, joka liittyi kaksossuhteeseen: johtajuuteen (n=34, 47 %), alistuvuuteen (n=37, 51 %) ja puherooliin (n=34, 47 %). Vastausten joukossa oli lisäksi kuitenkin vielä 10 vastausta, joiden mukaan vastaaja ei tiedä tai ole kuullut asiasta, jolloin johtajuuteen jäi 30 vastausta (42 %), alistuvuuteen 33 (46 %) ja puherooliin 33 (46 %). Kaksosten väliseen suhteeseen ja sen ilmenemiseen liittyvää tietoa on tärkeää jakaa neuvolan hoitotyössä ja työskentelyssä monikkoperheiden kanssa. Tiedon avulla tuetaan vanhemmuutta sekä lapsen kasvua ja kehitystä kiinnittämällä huomiota kaksosuuden ohessa lapsen yksilöllisen identiteetin muodostumiseen ja yksilöllisiin valintoihin.

”Tilanteisiin, joissa toinen kaksonen jää toisen kaksosen varjoon tulisi pikaisesti puuttua.”

Monikkoperheosaamista tuleekin vahvistaa kaksossuhteeseen liittyvien erityispiirteiden osalta. Liiallinen riippuvuus, johtajuus, alistuvuus tai puheenjohtajuus voivat olla lapsen kokonaiskehitystä

ja terveyttä vaarantavia tekijöitä. Monikkoperheitä kohtaavilla ammattihenkilöillä on keskeinen rooli perheiden tukemisessa ja tiedon antamisessa. Monikkoperheosaamisen ja tiedonpuute tuovat vaikeutta ymmärtää ja tukea monikkoperheitä. (Heinonen, 2013; 2017; Harvey ym., 2014, Turville ym., 2021.) Hoito- ja perhetyöhön osallistuva henkilökunta tarvitsee koulutusta monikkoperheosaamisen vahvistamiseksi (Heinonen, 2013, 2022; Turville ym., 2021). Monikkoperheiden hoito- ja perhetyötä sekä näyttöön perustuvuutta tulee kehittää monitieteellisesti ja monialaisesti yhteistyössä kasvatusta, koulutusta sekä sosiaali- ja terveystalvueluja tarjoavien tahojen kanssa.

Eettiset näkökohdat

Osallistujat olivat henkilökuntaa, jolloin eettistä ennakoarviointia ei tarvittu (TENK, 2023). Vastaajat olivat sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöitä. Ennen aineiston keruuta konsultoitin tutkimuseettisen neuvottelukunnan jäsentä alkuperäisväestön alueella olevasta tutkimuksesta. Tutkimuksessa noudatettiin Tietosuojalain [TSL] (1050/2018) ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen [YTSA] (679/2016) henkilötietojen käsittelyyn asettamia säästöksiä. Henkilötietojen käsittelyperusteena oli yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus. Käsiteltävät henkilötiedot minimoitiin. Eettistä oikeutusta tuo tutkimusaiheeseen liittyvä vähäinen tutkimustieto sekä neuvolan hoitotyön kehittämisen ja monikkoperheiden tukemisen tarve (TENK, 2023). Organisaatioiden henkilökunnalle järjestettiin tiedotustilaisuus tutkimuksesta, henkilökonekisteristä, tietosuojasta, aineiston säilytyksestä ja elinkaaresta sekä mahdollisuus kysymyksiin ennen vapaaehtoista osallistumispäätöstä. Kyselylomakkeen alussa oli tiedote tutkimuksesta ja tietoon perustuva suostumus. Jos suostumus puuttui (n=4), vastauksia ei käytetty. Suorat autenttiset lainaukset valittiin huolellisesti anonymiteetti huomioiden vastaajan ja kaksosten tai kolmosten näkökulmasta. Kyselylomake sisälsi tutkijoiden yhteystiedot. Jos osallistuja olisi kysynyt lisätietoja, kyselylomakkeen vastausta ja kysyjää ei olisi voitu yhdistää toisiinsa. Suurin osa vastaajista tunnisti oman monikkoperhekoulutuksen tarpeensa.

Luotettavuus

Avointen kysymysten luotettavuutta tarkasteltiin uskottavuuden, siirrettävyyden, vahvistettavuuden ja autenttisuuden näkökulmista (Kyngäs ym., 2020). Uskottavuutta lisää tarkoituksenmukainen otanta, jolloin kaikilla vastaajilla oli kokemusta monikkoperheiden hoitotyöstä. Luotettavuutta lisää tutkimusprosessin kuvaaminen avoimesti, ja se, että analyysiprosessi on taulukoitu ja tulososaa kuvattu huolellisesti valituilla suorilla lainauksilla, mikä lisää myös vahvistettavuutta (Elo ym., 2022; Kyngäs ym., 2020). Kritiikkiä on esitetty kyselylomakkeen avointen kysymysten analysoinnista, koska aineisto jää herkästi niukaksi (Kanse ym., 2022). Vastausten niukka kokonaisuus voi kertoa myös tiedon puutteesta, mitä vastauksissa ilmaisi kymmenen vastaajaa. Vastaukset olivat kuvaavia, mutta pituudeltaan erilaisia. Tuloksia voidaan soveltaa keskusteluisia erilaisten perheiden kanssa. (Kyngäs ym., 2020.)

Monikkoperhetutkimuksessa on tarkasteltu kaksossuhdetta myös Liker-asteikollisissa väittämissä summamuuttujaryhmissä, missä tulokset osoittivat tiedon vähäisyyden ja puutteen. Aineisto kerättiin eri puolilla Suomea. Kyselylomaketta tulee edelleen testata. Alle puolet vastaajista vastasi avoimiin kysymyksiin, mutta vastaukset olivat kuvaavia ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia. Luotettavuutta olisi voinut lisätä kyselyn jälkeen haastattelulla. Koronapandemia mahdollisesti vaikutti vastausaktiivisuuteen.

JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUS

Sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöillä on tietoa kaksossuhteeseen liittyvästä johtajuudesta, alistuvuudesta ja puheroolista. Monikkoperheiden kanssa työskentelevät ammattihenkilöt tarvitsevat laajemmin monikkoperheisiin liittyvää erityistietoa pystyäkseen tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä vanhemmuutta.

Monikkoperheiden neuvolan hoitotyötä ja näyttöön perustuva tulee kehittää monialaisesti yhteistyössä tutkimuksen, käytännön ja koulutuksen tahojen kanssa. Erityistietoa tarvitsevien perheiden neuvolapalveluja tulee kehittää monitieteellistä asiantuntijuutta hyödyntäen.

Sosiaali- ja terveysalan koulutusta monikkoperhetiedon osalta tulisi kehittää. Myös muilla ammattihenkilöillä kuten varhaiskasvatuksen ja koulutuksen alueella on keskeinen rooli perheiden tukemisessa ja tiedon antamisessa. Koulutusta tulee laaja-alaisesti kehittää.

Jatkotutkimusta monikkolasten välisestä suhteesta tarvitaan vanhempien, kaksosten ja kolmosten näkökulmasta. Tutkimusta tarvitaan myös varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattihenkilöiden näkökulmasta. Tutkimusta tarvitaan erityisesti myös ammattihenkilöiden koulutuksesta. ●

AVAINSANAT:

monikkoperhe, kaksossuhde, äitiys- ja lastenneuvola, terveydenhoitaja, kättilö, sisarusket

RAHOITAJATIEDOT:

Ei ulkopuolista rahoitusta

SIDONNAISUUDET:

Ei sidonnaisuuksia

KIITOKSET:

Kiitämme kaikkia tutkimukseen osallistujia.

LÄHTEET:

- Allen, J., Allen, N. & Moore, J. (2020). Articulating Twin intimacy as a Communicative and Cultural Perspective on Twinships. *Journal of Family Communication*, 20(1), 51–65. <https://doi.org/10.1080/15267431.2019.1659272>
- Bacon, K. 2006. "It's good to be different": parent and child negotiation of "twin" identity. *The Research and Human Genetics* 9(1), 141-147
- Bryan, E. (2003). The impact of multiple preterm births on the family. *An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 110(20), 24–28. <https://doi.org/10.1046/j.1471-0528.2003.00014.x>
- Bryan, E. (2008). Multiple-birth children and their families – what nurses need to know. *Association of Women's Health, Obstetric and Neonatal Lifestyles*, 10(2), 138–144. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6356.2006.00020.x>
- Ebeling, H., Porkka, T., Penninkilampi-Kerola, V., Berg, E., Järvi, S. & Moilanen, I. (2003). Inter-twin relationships and mental health. *Twin Research and Human Genetics*, 6(4), 334–343. <https://doi.org/10.1375/twin.6.4.334>
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen, *Hoitotiede*, 24(4), 215–225. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987>
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (YTSA), 679/2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>
- Gordon, L. M. (2015). Twins and kindergarten separation: Divergent beliefs of principals, teachers, parents, and twins. *Educational policy*, 29(4), 583–616. <https://doi.org/10.1177/0895904813510778>
- Harvey, M. E., Athi, R. & Denny, E. (2014). Exploratory study on meeting the health and social care needs of mothering with twins. *Community Practitioner*, 87, 28–31.
- Hay, D. A. & Preedy, P. (2006). Meeting the educational needs of multiple birth children. *Early Human Development*, 82, 397–403. <https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2006.03.010>
- Heinonen, K. (2013). Monikkoperheen elämämaailma varuillaan olosta vanhemmuuden vahvistumiseen. *Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus. (Dissertations in Health Sciences 163) [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. Publications of the University of Eastern Finland.* <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1087-5>
- Heinonen, K. (2017). Social and health-care professionals' meetings with multiple-birth families – challenges and the need for more training and education. *Journal of Health Science*, 6, 310–328. <http://dx.doi.org/10.17265/2328-7136/2017.06.007>
- Heinonen, K. (2022). Listening to the Fathers of Twins – Being Sensitive to Fathers' needs in Maternity and Child Healthcare. *Special issue: 1000 Days to Get a Good Start in Child's Life. International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(17), 106. <https://www.mdpi.com/1660-4601/19/17/1063939>

LÄHTEET:

- Holloway, I. (2016) *Qualitative Research in Nursing and Healthcare*. Newark: John Wiley & Sons, Incorporated.
- ICOMBO. (2023). International Council of Multiple Birth Organisation. Haettu osoitteesta <https://icombo.org/>
- Kanste, O., Kääriäinen, M., Mikkonen, K., Elo, S., Kaakinen, P., Oikarinen, A., Siira, H. & Pölkki, T. (2022). Sisällönanalyysin käyttö suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa: dokumenttianalyysi *Hoitotiede-lehdessä* julkaistuista artikkeleista vuosilta 2010–2021. *Hoitotiede* 34(4), 241–255. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128989>
- Kaprio, J. (2020). Monikkoraskaudet ja kaksosmalli. Teoksessa U. Kumpula, J. Kaprio, A. Lavikainen, & I. Moilanen (toim.), *Kiehtova kaksosuus. Monikkosisarusten elämää*. Tallinna, Gaudeamus. (s. 67–85).
- Kaprio, J., Karttunen, E. & Kerppola-Pesu, J. (2013). Monisikiöinen raskaus. Teoksessa *Hyvä alku monikkovanhemmuuteen -ohjausmateriaali. Opas monikkoperhevalmennukseen* (päivitetty 2022). Haettu 12.1.2023 osoitteesta <https://monikkoperheet.fi/wp-content/uploads/2022/11/hyva-alku-monikkovanhemmuuteen-opas-valmennukseen-2022.pdf>
- Kutschke, J., Bengtson, M.-B., Seeman, T. E. & Harris, J. R. (2018). Social support and strain across close relationships: A twin study. *Behavior Genetics*, 48, 173–186. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10519-018-9899>
- Kyngäs, H., Mikkonen, K. & Kääriäinen, M. (2020). The application of content analysis in nursing science research. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-30199-6>
- Leonard, M. R. (1961). Problems in identification and ego development in twins. *Psychoanalytic study of the child*. 16, 300–320. <https://doi.org/10.1080/00797308.1961.11823212> Moilanen, I. (2020). Kaksosparein identiteeteistä. Teoksessa U. Kumpula, J. Kaprio, A. Lavikainen ja I. Moilanen (toim.), *Kiehtova kaksosuus. Monikkosisarusten elämää*. Gaudeamus, (s. 173–180).
- Moilanen, I. (2007). Kasvatukselliset haasteet ja yksilöllisyyden tukeminen eri elämänvaiheissa. Teoksessa P. Alkio (toim.), *Sylintäydeltä elämää – arki kaksosten ja kolmosten kanssa*. Väestöliitto. VL-Markkinointi, (s. 26–33).
- Moilanen, I. (1996). Kaksosten varhaiset vuorovaikutussuhteet ja kehittyminen. Teoksessa P. Lyytinen & H. Lyytinen (toim.), *Lapsi ja tutkimus. Lapsitutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto*, (s. 96–97).
- Moilanen, I. (1989). Kaksoslasten kasvatus. *Suomen lääkärilehti*, 27, 2681–2684.
- Monden, C., Pison, G. & Smits, J. (2021). Twin Peaks: More twinning in humans than ever before. *Human Reproduction*, 36, 1666–1673. <https://doi.org/10.1093/humrep/deab029>
- Penninkilampi-Kerola, V. (2006). Implications of Co-Twin Dependence for Twins' Social Interactions, Mental Health and Alcohol Use: A Follow-up Study of Finnish Twins from Adolescence to Early Adulthood. (Dissertation in Medica Universitatis Ouluensis D 190) [Väitöskirja, Oulun yliopisto]. Oulu University Press. (Dissertations in Ph.D. Thesis, University of Oulu, Oulu, Finland. <http://hdl.handle.net/10138/20386>
- Redcap. (2023). Research Electronic Data Capture. Haettu 5.2.2023 osoitteesta <https://www.project-redcap.org/>
- Segal, H. & Knafo-Noam, A. (2020). The Twin Relationship Questionnaire: Testing a five-factor model from early to middle childhood. *European Journal of Psychological Assessment*, 36(2), 348–360. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000504>
- Segal, H. & Knafo-Noam, A. (2021). ”Side by side”: Development of twin relationship dimensions from early to middle childhood and the role of zygosity and parenting. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(9), 2494–2524. <https://doi.org/10.1177/02654075211005857>
- Schave, B. & Ciriello, J. (1983). *Identity and intimacy in twins*. Westport: Praeger.
- Siemon, M. (1980). The separation-individuation process in adult twins. *Am Journal of Psychotherapy* 34, 387–400.
- Suomen Monikkoperheet. (2023). Vertaistukea, vaikuttamista ja tietoa kaksoset, kolmoset tai neloset saaneiden perheiden tueksi. Haettu 16.1.2023 osoitteesta <https://monikkoperheet.fi/>
- TENK. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 2/2023. PDF-julkaisu. Haettu 23.3.2023 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- THL. (2023). Perinataalitalilastot – synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2022 (ennakkotieto). Haettu 12.10.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/synnyttajat-synnytykset-ja-vastasyntyneet/perinataalitalisto-synnyttajat-synnytykset-ja-vastasyntyneet>
- Tietosuojalaki 5.12.2018/1050. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Tirkkonen, T., Kunelius, A., Ebeling, H., Pylkkönen, M., Tuomikoski, H. & Moilanen, I. (2008). Attachment in Finnish singletons and twins both parents. *Psychiatra Fennica* 39, 89–98.
- Trias, T. (2006). *Inter-Twin and Parent-Twin Relationships and Mental Health. A Study of Twins from Adolescence to Young Adulthood*. (Dissertation in Medica Universitatis Ouluensis D 893 [Väitöskirja, Oulun yliopisto]. Oulu University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:9514282167>
- Trias, T. (2020). Kaksosten keskinäinen suhde läpi elämän. Teoksessa U. Kumpula, J. Kaprio, A. Lavikainen & I. Moilanen (toim.), *Kiehtova kaksosuus: monikkosisarusten elämää*. Gaudeamus, (s. 133–151).
- Turville, N., Alamad, L., Denton, J., Cook, R. & Harvey, M. (2021). Supporting Multiple Birth Families: Perceptions and Experiences of Health Visitors. *Public Health Nursing*, 39, 229–237. <https://doi.org/10.1111/phn.13008>
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 6.4.2011/338. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338>
- Winestine, M. C. (1969). Twinship and psychological differentiation. *Journal of American Academy of Child Psychiatry*, 8(3), 436–455. [https://doi.org/10.1016/S0002-7138\(09\)62232-9](https://doi.org/10.1016/S0002-7138(09)62232-9)